

केन्द्रीय विद्यालय का.हि.वि.वि. परिसर, वाराणसी
अर्धवार्षिक परीक्षा-2024-25

कक्षा - सप्तमी

विषय: - संस्कृतम्

पूर्णांकाः - 60 अंकाः

समय: - सार्धहोराद्वयम्

खण्ड क- अपठित अवबोधनम् (05 अंका)

प्रश्नः 1) अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-
गङ्गा भारतस्य प्रमुखानदी अस्ति। गङ्गायाः अपरं नाम भागीरथी अस्ति। एषा
नदी हिमालयात् निर्गच्छति। एतस्याः नद्याः तीरे बहवः तीर्थाः मुनीनाम्
आश्रमाः च सन्ति। हरिद्वारनगरम् प्रसिद्धम् तीर्थस्थानम् गङ्गा नद्याः तटम्
अलङ्करोति। अत्र अनेके देवालयाः सन्ति। सायंकालस्य दृश्यम् तु अत्र अनुपमम्
एव। भक्ताः गङ्गादेवीं श्रद्धया पूजयन्ति, प्रज्वलितान् दीपान् च नद्याः जले
प्रवाहयन्ति। यदा प्रज्वलिताः दीपाः जलेषु तरन्ति, तदा एवं प्रतीयन्ते यत् ताराणां
समूहः आकाशात् अवतीर्य पृथिव्याम् आगतः। गङ्गानदी परमपावना नदी मन्यते।

प्रश्नाः - (अ) एकपदेन उत्तरत

1×2=2

(1) देशस्य प्रमुखा नदी का अस्ति ?

2) एषा नदी कस्मात् पर्वतात् निर्गच्छति ?

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1×1=1

(1) यदा प्रज्वलिताः दीपाः नद्यां तरन्ति तदा किं प्रतीयते ?

(स) निर्देशानुसारम् उत्तरत-

1×2=2

(1) "यदा प्रज्वलिताः दीपाः जलेषु तरन्ति" अस्मिन् वाक्ये कर्तृ पदं किम्?

(क) दीपाः (ख) जले (ग) प्रज्वलिता

(2) "गङ्गानदी परमपावना नदी अस्ति"। अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम्?

(क) अस्ति (ख) गङ्गा (ग) परमपावना

खण्ड - ख रचनात्मक-कार्यम्

10

प्रश्नः -2) चित्रवर्णने मञ्जूषायाः सहायतया वाक्यानि पूरयत-

1×5=5

मञ्जूषा: - कन्दुकेन, वातावरणम्, वृक्षाः, उद्यानस्य, पुष्पाणि

(क) एतत् एकस्य--चित्रम् अस्ति (ख) अत्र बालकाः - क्रीडन्ति ।

(ग) उद्याने - सन्ति । (घ) - च विकसन्ति । (ङ) उद्यानस्य --आनन्दप्रदम् अस्ति ।

प्रश्न- 3) अधोलिखितवाक्येषु संख्यां दृष्ट्वा विकल्पेभ्यः उचितं समयं चित्वा लिखत- $1 \times 5 = 5$

(1) लता (5:30) _____ अध्ययनम् कृत्वा विद्यालयात् गृहम् गच्छति।

(अ) चतुर्वादने (ब) सपादचतुर्वादने (स) सार्धपञ्चवादने

(2) सा अवकाशे (12:00) _____ कन्दुकेन क्रीडति।

(अ) द्वादशवादने (ब) सपाद-एकादशवादने (स) एकादशवादने

(3) विद्यालयात् (2:30) _____ गृहम् आगत्य सर्वे भोजनं खादन्ति।

(अ) द्विवादने (ब) सार्धद्विवादने (स) पादोनद्विवादने

(4) सायं (6:00) _____ अन्यैः छात्रैः सह क्रीडति।

(अ) षड्वादने (ब) पादोनसप्तवादने (स) सपादषड्वादने

(5) रात्रौ (10:00) _____ गृहकार्यम् करोति ।

(अ) दशवादने (ब) पादोनदशवादने (स) सपाददशवादने

प्रश्न 4 - मञ्जूषातः अङ्कानां कृते पदानि चिनुत-

$$\frac{1}{2} \times 5 = 2\frac{1}{2}$$

मञ्जूषा -(चत्वारिंशत्, सप्तविंशतिः, एकत्रिंशत्, पञ्चाशत्, अष्टाविंशतिः, त्रिंशत्, चतुर्विंशतिः।)

क-28	ख- 24	ग- 30	घ- 4	च- 27
(खण्ड - ग) अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् - 25				

प्रश्न: 5) अधोलिखितेषु पदेषु प्रयुक्तां विभक्तिं वचनं च लिखत-

$$\frac{1}{2} \times 5 = 2\frac{1}{2}$$

पदानि	विभक्तिः	वचनम्
(1) नारीणाम्		
(2) पिता		
(3) मनोरमया		
(4) सभायां		
(5) समृद्धेः		

प्रश्न: 6) मञ्जूषातः उचितम् अव्ययपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

$$\frac{1}{2} \times 5 = 2\frac{1}{2}$$

तथा, न, कदाचन, सदा, च

(१) भक्तः _ ईश्वरं स्मरति । (२) असत्यम् _ वक्तव्यं । (३) प्रियं _ सत्यं वदेत् । (४) लता मेधा _ विद्यालयं गच्छतः । (५) महात्मा गान्धी _ अहिंसा न अत्यजत् ।

प्रश्न- 7) उदाहरणानुसारम् लङ्लकारस्य प्रयोगं

$$1 \times 5 = 5$$

यथा - वसति स्म = अवसत्

(१) पश्यति स्म (२) लिखति स्म (३) चिन्तयति स्म (४) वदति स्म (५) गच्छति स्म

प्रश्न: 8) शुद्धकथनस्य समक्षम् 'आम्' अशुद्धकथनस्य समक्षं 'न' इति लिखत। $\frac{1}{2} \times 5 = 2\frac{1}{2}$

(क) अस्माकं राष्ट्रस्य ध्वजे त्रयः वर्णाः सन्ति। () (ख) ध्वजे हरितवर्णः शान्तेः प्रतीकः अस्ति ()

(ग) प्रातःकाले ईश्वरं स्मरेत्। () (घ) चक्रे त्रिंशत् अराः सन्ति। ()

(ङ) मित्रेण कलहं कृत्वा जनः सुखी भवति। ()

प्रश्न: 9) मञ्जूषातः समानार्थकपदानि चित्वा लिखत-

$\frac{1}{2} \times 5 = 2\frac{1}{2}$

शिलायाम्, पशवः, अम्बा, नेत्राणि, तूष्णीं

(1) नयनानि (2) जन्तवः (3) माता (4) प्रस्तरे (5) मौनम्

प्रश्न 10 मञ्जूषातः विलोम पदानि चित्वा लिखत-

$\frac{1}{2} \times 5 = 2\frac{1}{2}$

नीचैः, सुलभं, उपरि, बहिः सुबुद्धेः!

i) अन्तः ii) अधः iii) दुर्बुद्धेः iv) उच्चैः v) दुर्लभम्

पठित-अवबोधनम् -30

प्रश्न: 11 अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानां उत्तराणि निर्देशानुसारं लिखत- 5

सर्वदा व्यवहारे स्यात् औदार्यं सत्यता तथा ।

ऋजुता मृदुता चापि कौटिल्यं न कदाचन ।।

(क) . एकपदेन उत्तरत-

$1 \times 2 = 2$

i) व्यवहारे कदाचन किम् न स्यात् ? (ii) सत्यता कदा व्यवहारे स्यात् ?

(ख) . पूर्णवाक्येन उत्तरत-

$1 \times 1 = 1$

i) -व्यवहारे सर्वदा का का स्यात् ?

(ग) भाषिक कार्यम्

$1 \times 2 = 2$

i-) सरलता इति पदस्य समानार्थकपदं किम् ?-

(क) मृदुता (ख) ऋजुता (ग) सत्यता

ii)) सर्वदा व्यवहारे स्यात् औदार्यं इत्यत्र क्रियापदं किम् ?

(क) स्यात् (ख) सर्वदा (ग) व्यवहारे

प्रश्न: -12) अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानां उत्तराणि निर्देशानुसारं लिखत। (5)

मेना- वत्से ! मनीषिताः देवताः गृहे एव सन्ति। तपः कठिनं भवति। तव शरीरं सुकोमलं वर्तते। गृहे एव वस। अत्रैव तवाभिलाषः सफलः भविष्यति।

पार्वती -अम्ब ! तादृशः अभिलाषः तु तपसा एव पूर्णः भविष्यति। अन्यथा तादृशं पतिं कथं प्राप्स्यामि। अहं तपः एव चरिष्यामि इति मम संकल्पः ।

मैना पुत्री ! त्वमेव मे जीवनाभिलाषः।

(अ) एकपदेन उत्तरत-

$(1 \times 2 = 2)$

1. किं कठिनं भवति ? २. कस्याः अभिलाषः सफलः भविष्यति ?

ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत-

(2x1=2)

१. के गृहे एव सन्ति ?

(स) भाषिककार्यम्

(1x1=1)

१. 'अहं तपः एव चरिष्यामि' अत्र किम् अव्ययम् ?

प्रश्नः 13) रेखाङ्कितपदानि अधिकृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

1x5=5

1. सत्येन वाति वायु ।
2. रमाबाई मुम्बईनगरे 'शारदा-सदनम्' अस्थापयत्।
3. सर्वदा व्यवहारे ऋजुता स्यात् ।
4. अस्माकं त्रिवर्णध्वजः विश्वविजयी भवेत्।
5. रमायाः पिता समाजस्य प्रतारणाम् असहत्।

प्रश्नः 14) अधोलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमानुसारं लिखत -

1x5=5

1. रमाबाई-महोदयायाः विपिनबिहारीदासेन सह विवाहः अभवत् ।
2. 1922 तमे ख्रिष्टाब्दे रमाबाई-महोदयायाः निधनम् अभवत् ।
3. सा मुम्बईनगरे शारदा-सदनम् अस्थापयत् ।
4. सा स्वमातुः संस्कृतशिक्षां प्राप्तवती ।
5. 1858 तमे ख्रिष्टाब्दे रमाबाई जन्म अलभत ।

प्रश्नः - 15) मञ्जूषातः उचित संख्यापदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

1x5=5

षड् , त्रिंशत् , द्वौ , द्वादश , अष्टाविंशतिः

- (1) _____ ऋतवः भवन्ति ।
- (2) मासाः _____ भवन्ति ।
- (3) एकस्मिन् मासे _____ अथवा एकत्रिंशत् दिवसाः भवन्ति ।
- (4) फ़रवरी मासे सामान्यतः _____ दिनानि भवन्ति ।
- (5) मम शरीरे _____ हस्तौ स्तः ।